

RIERA D'ARGENTONA: CONCA AMB GENT O GENT SENSE CONCA

Joan Manel Riera

Biòleg, Coordinador de l'Escola de Natura
del Corredor

Situats en un punt elevat, de Burriac estant per exemple, podem concretar una primera percepció del paisatge de la conca de la Riera d'Argentona mitjançant l'observació del relleu. Veiem els eixos principals de les lleres de les rieres: la riera d'Argentona amb els seus principals afluents - riera de Clarà, riera de riu d'Ameia, riera del Far, riera de Rials, i la riera de Canyamars amb els seus diversos brancals -, i contemplem també els cims més enlairats: el Corredor, el Montalt i Céllecs, que es troben tots ells per sobre de la corba de nivell dels 500 m (Fig 1).

El primer factor de definició del relleu és la roca, que en aquesta conca és de tipus granitoid. Es tracta d'un magma format al permia, que va cristal·litzar a sota de la capa preexistent de pissarres que actualment només es troben al Montnegre, al Turó de Cerdanyola i al Turó de Mata. Aquests turons són els testimonis del passat geològic, i només per aquesta raó ja caldria convertir-los en parcs geològics locals de Mataró.

Una vegada desgastades les pissarres, el material que hi havia a sota, és a dir, els granitoids, va iniciar també el seu desgast. Però aquesta roca no és homogènia. Hi ha una certa hetero-

geneïtat en les proporcions de la seva composició mineral. Així, en la nostra conca hi ha tres tipus de granitoids.

El menys abundant, però el més dur, amb més proporció de quars i més blanquinós, és el leucogranit o granit en sentit estricte. El trobem al cim del Corredor, als cims de Céllecs i a l'entorn de Burriac. Precisament els cims més alterosos de la serralada.

A les parts més baixes de la conca hi trobem tonalites, i als vessants alterosos la granodiorita, que és la roca que s'aprofita en les pedreres de la conca.

Sobre aquest marc geològic, diversos fenòmens han anat modelant el relleu. Un d'ells ha estat l'erosió regressiva. A petita escala, aquesta erosió és la que es produeix en els xaragalls d'un camí. Quan plou, l'aigua que baixa pel camí es troba, en un punt determinat, amb un petit saltant produït, per exemple, perquè una pedra s'ha desplaçat. A partir d'aquest moment, en aquest punt l'aigua té una força erosiva superior, que gratant de mica en mica va fent un esvoranc que va pujant aigües amunt.

Aquest fenomen es produeix també a gran

Fig. 1: Les valls de Canyamars, entre el Montalt i el Corredor, gaudeixen d'una densitat i diversitat forestals importants. La mà de l'home fa canviar el paisatge constantment (Fotografia: J.M. Riera).

Fig.2: Les Passadores: el punt on la conca del Besòs està capturant l'aigua de la conca d'Argentona (Fotografia: J. M. Riera).

escala. La Riera del Far antigament anava a parar al Vallès. La riera de Rials, contigua a l'anterior i que vessava les seves aigües cap a la conca de la Riera d'Argentona, tenia un pendent superior a la del Far des del seu punt alt fins al curs baix. Tenia, per tant, una capacitat erosiva superior, i fruit d'aquest fenomen d'erosió regressiva va ascendir pel pendent fins a situar-se al nivell de l'altra riera i connectar-hi (Fig.2). La riera del Far es va trobar amb un nou camí amb major pendent que l'anterior, i per la llei universal del mínim esforç s'hi va desviar, de manera que la riera de Rials va capturar la del Far, que va seguir erosionant el nou curs. L'antic curs de la riera del Far va quedar com una vall fòssil, fenomen que explicaria la presència de camps de sediments a Castelvell.

Una vegada descrit el marc geològic de la conca i un dels factors que ha anat modelant aquesta geologia, observarem els microambients continguts en aquest marc.

En primer lloc, ens fixem en el massís del Corredor, que en el present està densament cobert de bosc. Entremig d'aquest paisatge forestal destaca la presència d'unes pedres característiques. En els territoris de roca granítica rica en quars sovint apareixen unes boles de pedra espectaculars. A Catalunya aquest fenomen predomina

més a la nostra comarca i a la Costa Brava, perquè són les zones sotmeses a clima mediterrani on hi ha granitoids.

Aquestes roques són un món, defineixen paisatges. Les persones que estan acostumades a passar-hi pel davant les vinculen a un paisatge i en veure-les els reporten unes afectivitats. Però, a part d'això, tenen una funció important per a la població de rèptils de la zona, s'hi troben poblacions de micromamífers molt interessants i serveixen de talaia als gats mesquers per a emetre missatges amb la deposició de les seves femtes l'olor de les quals s'escampa pels voltants. En definitiva, tenen un valor superb i en canvi estan desprotegides per la llei. Hi ha un procés manifest a tota la conca de rapinya en grans quantitats d'aquestes boles de pedra, que demostra que sovint a l'element geològic no se li presta prou interès.

D'aquestes roques en trobarem a les parts altes del Corredor, de Cèllec, de Burriac i de les Brolles de l'Abril. En trobarem també a la carena que va de la serra de Polsaruc, a la part alta de Llanereres, fins al Montalt.

Finalment, cal assenyalar també que aquests rocs van complir una funció importantíssima com a abrics dels homes del neolític.

Ens endinsem en el bosc, i observem que està densament poblat de vegetació arbòria. L'alzinar madur és, ben al contrari del que descriuen alguns llibres de divulgació, força empobrit de vegetació arbustiva. Per tant, en passejar per la nostra conca si ensopeguem amb un bosc vell, en què fa temps que ningú ha entrat a tallar-hi res, ens trobarem amb un bosc força net de sota. En algunes bagues de la nostra conca hi ha importants alzinars madurs.

A aquesta estructura de la vegetació hi respon una determinada forma de ser dels animals. Per exemple, l'esparver gros (*Accipiter nisus*), que té les ales curtes i la cua relativament molt llarga que li serveixen per a la seva mobilitat entremig dels arbres perseguint gaigs o merles. Aquest ocell no cal que el busquem planejant buscant serps a les brugueres. A les brugueres n'hem de buscar un altre: la miloca (*Buteo buteo*). Tots dos es reparteixen el territori de cacera en funció de l'anatomia adaptada a l'estructura de la vegetació.

Fixem-nos que fins aquí hem anat entrellaçant caps (geologia, relleu, vegetació, fauna, vestigis humans del neolític). Ara continuem i després farem nusos.

El paisatge forestal no és homogeni (Fig.3). La seva heterogeneïtat està en funció del relleu en combinació amb el clima. Això és el microclima, amb els seus tres factors bàsics: aigua, llum i temperatura.

Per exemple, a les carenes en què hi ha un nombre de dies de boira a la tarda superior a la resta. El cas màxim a la comarca és un 30% de tardes a l'estiu amb boira al Montnegre. El cas del Montalt, les brolles de l'Abril i del Corredor és inferior, però remarcable.

Això es tradueix, juntament amb altres factors,

en un ambient diferent. Aquest ambient permet la vida del pi roig, o rajolet, que viu als cims del Montalt i del Corredor. Independentment de la discussió botànica de si es tracta d'una introducció o d'un residu de les glaciacions darreres, aquests arbres són un indicador d'una situació ambiental determinada.

Un altre exemple de microambient que es dona a la nostra conca és el de les olles que formen les valls de Canyamars, d'Òrrius o de Riu d'Arneia. Són valls tancades, defensades de la turbulència de l'aire, i això fa que quan hi ha una estabilitat de l'aire les capes més fredes s'acumulin a baix. És la inversió tèrmica. Aquest fenomen és fonamental per entendre el paisatge dels nostres fons de vall (Fig.4).

La inversió tèrmica, junt amb la major disponibilitat d'aigua, determinen tota la vida en aquests fons, ja que repercuteixen, per exemple, en l'estructura i composició de la vegetació. Així ens podem trobar amb coses extraordinàries com la presència de l'el·lèbor verd, una planta de fageda, a la vall de Canyamars aigües amunt del poble. Com aquest, hi ha altres elements florístics que no podrien viure aquí si no fos per les baixes temperatures relatives i per l'aigua.

Amb la fauna passa exactament el mateix. El pinsà borroner, del qual hi ha alguna cita de nidificació al Montnegre, unes quantes més al Montseny i força més al nord del país, és un ocell nòrdic que només ve aquí a l'hivern, quan fa tan de fred allà on nidifica. La seva veu és paisatge sonor d'hivern. El trobem normalment als fons de valls, on hi ha una estructura de vegetació, un ambient semblant al propi del seu hàbitat de nidificació: vegetacions caducifòlies, freds importants, etc. A l'hivern el podem trobar gairebé per tota la conca però sobretot a Canyamars, als sots de la riera del Far, o a qualsevol lloc bac amb vegetació caducifòlia amb borrons preparats per a esclatar, dels quals s'alimenta.

Aquest ocell a la conca de la riera d'Argentona no se l'anomena pinsà borroner: s'anomena broc. Però es pot dir que ja no queda cap testimoni viu que pugui fer remembrança d'aquest nom. Les últimes persones conegudes que n'hi deien així ja no existeixen. Aquest és un bagatge importantíssim: a la nostra comarca un ocell pot tenir tres noms diferents, en funció de l'alçada. A Vilassar de Dalt, per exemple, hi ha un ocell anomenat fotisca. Aquest ocell és l'ull de bou (*Troglodytes troglodytes*), que en els llibres apareix amb el nom de cargolet. Aquest darrer és el nom que estudien els nostres geògrafs i mestres, amb la conseqüència que es perdran els altres noms, que són molt descriptius i arrelats en les persones. Aquest és el mateix cas que es produeix amb els noms ropit i pit roig (*Erithacus rubecula*). Els noms no són anecdòtics, són el pont mental de coneixement entre les coses i nosaltres, i per tant no els hem de menyscarbar.

Un altre element indicador d'aquestes condicions ambientals és l'escarabat daurat (*Criso-*

Fig.3: La disponibilitat d'aigua, la llum i la temperatura modulen el paisatge vegetal (Fotografia: J. M. Riera).

trhybax rutilans). Fa uns anys aquest escarabat va ser rapinyat per gent dedicada a la compra-venta d'animals a Alemanya, on els comercialitzaven per a fer joies. Aquest animal viu bé a la inversió tèrmica: a la vegetació caducifòlia, a temperatures baixes i humitats altes. Per tant, el trobem sempre en sots, com la riera de Canyamars. El coneixement bo, que no tenim, de les poblacions d'aquest animal ens pot servir, potser, per a fer previsions de tendència cap a on va l'ambient.

Relacionar l'ambient amb la vida ens pot permetre, també, estudiar l'evolució del paisatge en el temps. Recentment, investigadors del Museu de Granollers han presentat en unes jornades

Fig.4: Les fondalades humides: escasses, ufaneses i ple-tòriques de vida (Fotografia: J. M. Riera).

l'estudi realitzat sobre uns queixals d'elefant trobats a Can Gel de Canyamars durant la construcció d'un pou. Aquestes restes estan datades entre 150.000 i 600.000 anys. Quan vivia aquest animal hi havia, a grans trets, un bosc no molt diferent del que hi ha ara, però amb predominància d'arbres caducifolis, amb una estructura més oberta que l'actual. Es tracta d'un elefant petit, amb un hàbitat més semblant al de l'elefant asiàtic que no pas al de l'africà (Fig.5).

Un microambient diferent dels tractats fins ara el constitueixen els espais oberts. Els trobem a la part baixa de la conca, en el "Maresme amable". És un territori de relleu suau on és més fàcil de viure i d'instal·lar activitats econòmiques, i també és el que ha estat més trinxat. Aquí no hi ha inversions tèrmiques, la turbulència de l'aire és important i està totalment obert a mar. Hi ha un tipus de conreu diferent del de la muntanya de la mateixa conca. En una distància que en cotxe pot ser d'uns 12 Km i en línia recta és de 3 Km, entre la plana i la muntanya, la diferència en les condicions ambientals és molt gran. La inversió tèrmica és importantíssima en aquesta diferenciació: s'han arribat a enregistrar en 100 m de distància entre dos punts, 8 graus de diferència de temperatura d'un punt a l'altre.

Vistos els factors ambientals, ens fixem ara en l'activitat humana, molt important en aquest territori. Segons Esteve Albert, un prohombre de la nostra conca, en aquesta hi havia el poblament més ric d'Europa. S'està començant a confirmar que potser no hi havia el més ric però sí que hi havia un poblament riquíssim. Hi ha una profusió de troballes que són indicis de l'activitat humana, que devia ser frenètica. L'estiu de 1994 es varen trobar restes datades en el període calcolític (de fa uns 2.500 anys) que corresponien a esquelets humans de més de 80 individus. Apareixen també a les carenes una important densitat de restes corresponents a poblements ibèrics. Tot això ha configurat unes variacions del paisatge importantíssimes. Per exemple, una activitat humana antiquíssima que es produeix sobre el territori i que encara perdura és l'explotació del bosc per a llenya, explotació que de vegades es converteix en sobreexplotació. De vegades hi ha gent vinguda de l'estranger que quan veu que dintre de l'àrea metropolitana, a 40 Km de Barcelona, encara es mantenen els sistemes de bosc que tenim, queda meravellada i no comprèn que per tants pocs guanys econòmics que suposa, per desgràcia, l'explotació forestal, es puguin fer malbé els boscos per una sobreexplotació.

L'element del bosc que dona un major rendiment econòmic és la pinya. Es paga a unes 20 pessetes el quilo, si bé en el millor dels últims anys s'ha arribat a pagar a 70 pessetes el quilo, que representa unes dues o tres pinyes. La recollida de pinyes és una feina dura i, per tant, els qui s'hi dediquen són les persones en situacions marginals, els immigrants últims, que són explotats pels negrers, bastant acotats a la nostra comarca.

Aquest és un dels sectors on les màfies locals encara són operatives. En fi, hi ha unes possibilitats socials i econòmiques que giren al voltant de la pinya.

Observem, per tant, una molt important relació entre territori i societat.

A part de l'activitat humana al bosc, de la qual hem subratllat els dos sectors d'explotació forestal més importants de la conca, ens fixarem ara en l'activitat agrícola.

A les parts altes de la muntanya predominava una economia de cereals. Es practicava l'artigatge (la paraula artiga apareix en diversos topònims de la conca), per tal d'instal·lar conreus de cereals (Fig.6).

La vinya va cobrir tots els solells de la conca. Aquest conreu va perdurar fins fa 40 o 50 anys. Les persones que han viscut la desaparició de les vinyes han vist uns contrastos enormes en el paisatge, que en dificulten la interpretació als qui no els han viscut. Aquesta dificultat, actualment corregida, havia estat evident en alguns grups ecologistes. En les seves formulacions ignoraven que on ara hi ha boscos fa seixanta anys hi havia vinyes, l'existència de les quals moltes vegades només podem detectar residualment quan es crema el bosc, i veiem els marges i els sistemes de canalitzacions.

Anem ara a fixar-nos en l'activitat humana a les fondalades. Abans hem vist quins eren els efectes de la inversió tèrmica, en la petita descripció bioclimàtica dels diferents sectors de la conca feta anteriorment. Ara anem a veure quines són les repercussions econòmiques i socials de la inversió tèrmica.

Als fons de vall aquesta produeix freds importants. L'aigua es glaça amb una certa freqüència i això propicia l'aparició de pous de glaç.

Al terme de Dosrius n'hi ha cinc. Dos d'ells es troben a Canyamars. El més significatiu de tots és el pou de glaç de Can Prat, a Canyamars, que havia de ser convertit en la seu d'un restaurant però la Generalitat ho va aturar en última instància. Les restes d'aquest pou són molt didàctiques perquè mantenen encara tots els elements: el safareig on es glaçava l'aigua, la rampa per on feien baixar els trossos de gel fins a dins del

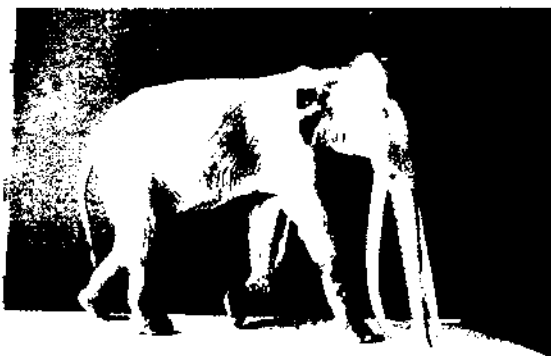

Fig. 5: L'elefant antic de Canyamars, testimoni del paisatge de la vall fa més de 150.000 anys (Fotografia: J. M. Riera).

termos, els topònims de la resclosa de la riera des d'on agafaven l'aigua per a portar-la al safareig on es realitzava la glaçada, i els desguàços per on fugia l'aigua de desglaç (Fig. 7).

Dels tres pous que no estan a Canyamars, un ja no existeix i els altres dos estan a la part alta de la muntanya, en un fons de vall petita. Indiquen, curiosament, inversió tèrmica en alçada.

Fixem-nos ara en les parts baixes de les rieres. Aquí els cabals són molt irregulars, ben al contrari de la part alta de la conca, on la riera té un cabal molt minso, però regular.

A la part baixa, doncs, tenim un cabal irregularíssim però abundant quan hi és, segons la riera-da. Això s'aprofitava mitjançant palanques per a derivar l'aigua per a guardar per quan no n'hi hagués o per a regar. La riera era aprofitada, en els temps que no hi havia rierada, com a via de penetració.

La riera, no només a la conca de la d'Argentona sinó en la resta del Maresme, és un element importantíssim de la nostra comarca. Té una quantitat d'elements naturals, culturals, socials o històrics importantíssima. Per a designar la riera, a la nostra comarca hi ha cinc paraules diferents, de Montgat fins a la Tordera, i aquesta és una mostra de la seva importància, que no valorem suficientment, sinó que precisament estem en un procés d'homogeneïtzació.

Les parts on hi ha la potència de sediments és on es guarda l'aigua, que s'explota en forma de pous i altres sistemes.

Cal assenyalar que, en un procés de tres anys, estan deixant d'existir les restes del molí de les Mateves, dignes de conservar però que, malgrat els esforços d'un col·lectiu argentoní, i malgrat el suport jurídicolegal de què es va dotar, no hi va haver la sensibilitat administrativa suficient per a salvar un dels dos únics molins sencers que hi havia a la conca. S'ha deixat perdre un testimoni importantíssim d'una activitat pretèrita. L'era d'aquest molí va ser suport d'un dels parcs de maquinària de construcció de l'autopista A-19.

Als peus de muntanya, aquelles zones on acaba la serralada i comença la plana, hi ha uns punts particularment didàctics des del punt de

Fig. 7: El pou de glaç de Canyamars, fill de la inversió tèrmica, va arribar a exportar gel a Cadis (Andalusia). És un dels cinc pous de glaç que treballaren intensament al municipi de Dosrius i Canyamars (Fotografia: J. M. Riera).

vista geològic. Per exemple, a Argentona, a la zona de la Pastanaga, que és un peu de mont dels materials que amb el temps han caigut del Rocar. En aquests sediments els incipients cursos d'aigua han excavat alguna riera d'una forma molt interessant. Al sot de la Pastanaga, per exemple, apareix un xaragall amb una potència de 15 metres, excavat en una llargada de 150 metres i una amplada que varia entre els 5 i 10 metres, que no s'ha format sobre un camí antic com els fondos que hi ha en molts llocs de la comarca, sinó que cal remarcar que es tracta de l'excavació d'un inici de riera en un peu de mont que no es troba en cap altre lloc. Actualment aquest indret és l'abocador pràcticament oficial de runa d'Argentona, i un d'aquests xaragalls ja ha estat colmatat.

Situats a la plana amable, entre el Cros i el Turó de Cerdanyola, observem les activitats socioeconòmiques que hi tenen lloc: habitatges -és pla i còmode de viure-hi-, vies de comunicació -les vies de comunicació passen sempre pels eixos de les rieres i pel Maresme amable-, activitats diverses com els desballestadors de cotxes, indústries, extraccions d'àrids, parc de maquinària, etc., amb l'excepció d'algun pagès impertèrrid al destí econòmic de la plana.

La terra no té valor des del punt de vista agrícola. A no ser que se li doni un valor especial de protecció o de reserva, segons els conceptes urbanístics, de valor econòmic per a l'agricultura no en té cap. Un cas paradigmàtic en aquest sentit es dona als límits de la nostra comarca. Un regidor d'urbanisme de la zona ha manifestat recentment, en relació al delta de la Tordera, que ja que els pagesos no poden viure de la terra almenys que s'aprofitin aquests terrenys per a fer-hi cases. Aquesta mentalitat no és anecdòtica, sinó el fruit d'una tendència socioeconòmica que s'ha d'analitzar des del punt de vista de la geografia, entre d'altres.

Allà on s'obre la conca és on s'estén la densitat constructiva. Aquesta mateixa tendència es produeix al Baix Llobregat i en totes les valls quan s'obren. Aquest és el destí d'aquest territori, perquè és més fàcil d'escampar-hi tot tipus d'activitat.

Fig. 6: En Guillem de Can Bosch, fou un dels modeladors del paisatge del Corredor, com tants i tants homes i dones de les muntanyes (Fotografia: J. M. Riera).

Hem parlat de diferents elements de la conca: les valls interiors amb inversió tèrmica, i la muntanya i la plana amb altres factors. Però no són peces aïllades en un reticle, sinó que estan interconnectades (Fig.8).

Per exemple, el transport de pedres des de la pedrera d'Orrius fins al port de Mataró. Aquest és, doncs, un exemple de relació transversal.

Un fenomen curiós d'observar és la composició dels espigons de la comarca. Podem veure que els espigons més antics del sud del Maresme, per exemple l'espigó petit de Montgat, estan fets amb roca del Turó de Montgat, que és un tipus de roca molt diferent del que s'ha fet servir posteriorment, ja que no és un granitoid, o que l'ampliació del port del Masnou està feta amb granitoids de procedència diferent a la roca amb què es va fer l'espigó antic.

Parlem ara, ja, d'una forma genèrica, no només del paisatge de la conca de la Riera d'Argentona.

Un element social importantíssim en relació al paisatge és el canvi de la seva percepció social.

Quan va aparèixer el Seat 600 va canviar la influència sociològica de les persones en el medi, i es va inventar la paraula "dominguero". Aquesta paraula pot resumir una manera d'entendre el medi natural en el lleure, cosa que pràcticament no havia existit fins aleshores. A partir d'aquell moment el lleure en el medi natural va deixar de ser patrimoni de minories selectes, i va passar a generalitzar-se. Això té unes repercussions que encara no han estat prou estudiades, que són motiu de debats i que convé seguir per part dels geògrafs i de les persones interessades en el territori. Aquest fenomen, al baix Maresme, comença a tenir indicis de perillositat per al medi natural, sobretot per als elements que no es veuen, com la fauna.

Continuant amb el retrat que estem fent de la comarca, arribem a un punt en que parlem del primer etransvassament de la nostra comarca: el de la Riera de Dosrius.

Fa una mica més d'un segle, la que actualment s'anomena Societat General d'Aigües de Barcelona va comprar els drets de l'aigua de l'aqüífer de Dosrius, i hi va construir un barratge.

Aquest ha estat un motiu de conflicte administratiu importantíssim entre el municipi de Dosrius i la Societat d'Aigües.

En el seu dia, aquesta presa va provocar uns canvis en el paisatge que perduren en l'actualitat. Entre d'altres es pot assenyalar que els verns, abans d'aquesta obra, arribaven molt a prop de la desembocadura de la riera. Com a conseqüència de la retenció d'aigua, la potència de l'aqüífer ha baixat i, per tant, els arbres que necessitaven aigua superficial es varen quedar sense, com és el cas dels verns que en necessiten molta.

El vern és el rei de les fondalades, i si volem fer un test de cultura ambiental podem preguntar a una persona si coneix el vern i si el sabria distingir de l'avellaner. Amb això podríem tenir un índex

d'analfabetisme ambiental de la nostra societat. Els verns, doncs, ja no baixen més avall d'aquest barratge d'aigües, que en realitat es troba en dos punts: un a Dosrius i un altre entre Dosrius i Canyamars.

Un barratge és una presa subterrània que no es veu i que barra completament l'aqüífer. L'aigua hi queda retinguda, i a partir d'allà hi ha unes canalitzacions que la condueixen.

En el primer barratge, que es troba aigües avall de Can Gel, a la vora de Ca l'Arenys, hi ha una conducció que a més és filtrant (va rebent aigua del sediment), i que xoca amb dues canalitzacions més en l'altre barratge aigües una mica més avall de Dosrius. A partir d'aquí ja hi ha una canalització no filtrant que s'endú l'aigua cap avall.

Aquesta obra es va construir fa un segle, i en aquell moment Mataró no va voler aquesta aigua perquè va considerar que en tenia de sobres. Només uns quants veïns, entre ells el col·legi dels Salesians, i altres llocs del Maresme, sobretot clients privats, van voler comprar aigua d'aquesta. El principal consumidor era Barcelona. La tradició diu que aquesta aigua sortia per la font de Canaletes.

L'altre fenomen provocat per aquesta retenció d'aigua és la pressumpta desaparició dels possibles petits estanys que hi havia a la zona de Can Matavents, a Argentona, que han estat descrits, a partir de documents antics, per Marià Ribas. Aquestes acumulacions d'aigua segurament eren fluctuants, però a partir del barratge ja va ser impossible que es formessin.

Ahora, aquest conflicte entre Dosrius i la Societat General d'Aigües de Barcelona ha provocat petites guerres, com per exemple el tancament de l'aixeta o el buidatge de l'aqüífer en diferents ocasions, que han passat força desapercebudes per la població.

Aquest aquífer actualment és una reserva per a les ocasions en què cal fer obres en la conducció del subministrament principal d'aigua, procedent del Ter i del Llobregat. Quan cal un aport suplementari, la Societat General d'Aigües té aquest reservori, actualment guardat, que en un moment d'urgència poden enviar cap avall.

Fins fa poc Dosrius era excedentària d'aigua. Aquesta població ha estat una de les últimes en demanar aigua del Ter, la conducció de la qual des de fa anys passa per Dosrius, sense que aquesta la pogués consumir.

Dosrius la va demanar perquè té una gran demanda d'aigua, tant d'origen industrial com urbà, aquesta última deguda en bona part a la pressió social que exerceix la urbanització de l'Esmeralda (actualment Can Massuet-El Far).

La gran quantitat de sòl forestal perdut i de superfície impermeabilitzada en el terme d'aquest municipi suposa també la inversió d'una gran quantitat de diners per tal de poder mantenir aquesta transformació. Aquest cost s'ha convertit en un important cavall de batalla polític, social i

Fig. 8: Roldor (*Coryaria myrtifolia*): fou la matèria primera d'una indústria que va lligar molts anys la població rural de Canyamars amb els industrials tèxtils de Mataró (Fotografia: J. M. Riera).

econòmic, que encara serà més important en el futur. El cost de la recollida de les escombraries, o el poc rendiment que té un fanal de l'enllumenat públic en una urbanització comparat amb el que té en el poble, són indicadors del que pot suposar econòmicament aquesta transformació. En alguns municipis s'han portat a terme auditories que han mostrat que la gent que viu al nucli antic del poble està pagant una part dels serveis de la urbanització, perquè la contribució recaptada entre els propietaris d'aquesta última no arriba a cobrir el cost dels serveis que rep. Segons aquestes auditories, entre un 7 i un 17 % del cost dels serveis de la urbanització el paga el nucli antic del poble. Aquesta és una informació que no és del domini públic, però que pot portar a greuges importants, i encara més si tenim en compte que la població que viu en la urbanització té la percepció que l'ajuntament no li dona els serveis que es mereix.

Amb això vull assenyalar que el substrat social i econòmic de la població situada en mig d'espais naturals repercuteix molt sobre la dinàmica d'aquests espais. Són exemples d'això la qüestió dels incendis, el tractament de la perifèria de les urbanitzacions, la marginalitat cultural. Hi ha municipis de la conca de la Riera d'Argentona que estan començant a produir problemes importants de contrast cultural, fruit d'aquestes bosses de marginalitat.

En l'actualitat, la conca és extraordinàriament deficitària en aigua, i a més aquesta és de molt mala qualitat. L'aquífer, degut a la difícil percolació de l'aigua en la part baixa de la conca en topar amb l'aigua del mar, és pràcticament una bossa tancada i, per tant, la contaminació amb derivats nitrogenats és importantíssima, i fa que per a poder-la consumir s'hagi de diluir molt amb l'aigua de l'intravassament: l'aigua del Ter.

Per a poder bastir pous de glaç, o per poder fer un sistema d'aprofitament racional de l'aquífer, fa falta una cultura hidrogràfica, però actualment l'estem substituint per una hidràulica inculta. No es fa una anàlisi hidrogràfica de l'aigua sinó una anàlisi hidràulica, de transport d'aigua.

El disseny tècnic del pla de rieres de la nostra comarca s'ha realitzat sobre el bagatge cultural de persones d'alta responsabilitat que entenen la riera com un cúmul de porqueria. Aquesta percepció falsa és el substrat cultural que cal canviar. Les rieres són un cúmul de porqueria en punts molt concrets, en les interseccions amb les vies de comunicació, en la resta del territori no és així. Però en canvi, per a la major part de la població les rieres són un continu de porqueria perquè només les veuen des de la carretera. Així de simple. Això és la percepció del paisatge. No es tracta d'un fet anecdòtic, sinó que té un efecte important sobre la població, que és qui decideix, qui vota, qui dona suport o es manté indiferent. També sobre les persones que tenen capacitat de gestió. Fruit d'això és la lamentable situació en què es troben moltes minidepuradores de la nostra conca, que es varen construir perquè la llei hi obliga però que actualment estan totalment inutilitzades, tant en indústries com en urbanitzacions.

Per últim, em vull referir a diversos indicadors que ens poden ajudar a percebre canvis del paisatge a distància en el temps i en l'espai. Per exemple, l'augment de la presència de l'escurçó en el Corredor i el Montnegre. Es desconeix quina és la causa d'aquest fenomen, però pot ser un indicador important, tenint en compte el que hem assenyalat anteriorment, que alguns animals poden actuar d'indicadors de canvis que no detectem en, per exemple, estructures de la vegetació.

Finalment vull remarcar que les conques no són unitats tancades. Està bé considerar-les com a elements simplificadors per comprendre el paisatge. Però entre les diferents conques hi ha una implicació territorial importantíssima, que per abstracta, per interdisciplinària i pel volum que té, s'escapa al ciutadà.

El paisatge es modela amb factors ambientals, per les necessitats de les persones (de desplaçar-se, de cultivar per viure, etc.) i es modela també per l'economia, en el sentit de decisió monopolitzada per poques mans que tenen un gran poder de decisió. Quan aquest darrer factor no està vinculat als altres dos és quan es converteix en preocupant. La ciència, el coneixement, ha de donar suport perquè això no passi.